

Ani ve Sürekli Edimli Sözleşme Ayrımı Bakımından Eser Sözleşmesi¹

Work Contract in Terms of the Distinction between Instantaneous and Successive Performance Contract

Nurgül Ahsen SELÇUK
Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans (İÖ)
nurgulahsen.selcuk@student.asbu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0003-3522-1447>

Makale Başvuru Tarihi : 22.05.2024
Makale Kabul Tarihi : 28.06.2024
Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÖZET

Özel borç ilişkilerini düzenleyen birçok yasa arasında temel nitelikte olan 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun özel borç ilişkilerini düzenleyen ikinci kısmında, çeşitli sözleşme türleri hüküm altına alınmıştır. Bu anlamda, bir yasal düzenlemede ismi anılarak tanımlanan ve esasları açıklanan sözleşmeler isimli sözleşmelerdir. İsimli sözleşmeler, konuları gözetilerek onlardan beklenen amaçlar doğrultusunda bir sınıflandırmaya tabi tutulur. İşgörmeye sözleşmeleri de bu kapsamda ortaya çıkan sözleşme türlerinden bir tanesidir. İşgörmeye sözleşmeleri içinde bir edim sonucunun üstlenildiği eser sözleşmesinde, yüklenicinin bir eser meydana getirmesi karşılığında işsahibi bedel ödemekle yükümlüdür. Öte yandan, özel borç ilişkileri çeşitli yönlerden birtakım ayrımlara tabi tutulur. Ani ve sürekli edimli sözleşme ayrımı bu açıdan, edim süresi gözetilerek yapılmaktadır. Ani edimli sözleşmelerde ifa zamana yayılmadan bir anda yapılırken; sürekli edimli sözleşmelerde belirli yahut belirsiz bir süreye yayılan ve devamlılık arz eden bir ifadan bahsedilir. Çalışma ile amaçlanan, ani ve sürekli edimli sözleşme ayrımı için esas alınması gereken kriterlerin belirlenmesi ve eser sözleşmesinin bu sözleşme gruplarından hangisine içerisine gireceğinin tespit edilmesidir.

Anahtar Kelimeler: İşgörmeye, Eser Sözleşmesi, Ani Edim, Sürekli Edim.

ABSTRACT

Various types of contracts are regulated in the second part of the Turkish Code of Obligations No. 6098, which is the fundamental law among many laws regulating private debt relations. In this sense, contracts that are defined by mentioning their name in a legal regulation and whose principles are explained are nominate contracts. Nominate contracts are subject to a classification in line with their subjects and the purposes expected from them. Performance contracts are one of the types of contracts that arise within this scope. In a work contract, where a result of performance is undertaken within the scope of performance contracts, the customer is obliged to pay a price in return for the contractor's creation of a work. On the other hand, private debt relations are subject to certain distinctions in various aspects. In this respect, the distinction between instantaneous and successive performance contracts is based on the duration of performance. In contracts of instantaneous performance, the performance is made at once without spreading over time, whereas in contracts of successive performance, there is a continuous performance spread over a definite or indefinite period of time. The aim of this study is to determine the criteria that should be taken as basis for the distinction between instantaneous and successive performance contracts and to determine which of these contract groups the work contract will be included in.

Keywords: Performing Duties, Work Contract, Instantaneous Performance, Successive Performance.

¹ Bu çalışma, yazarın Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında hazırladığı, "Eser Sözleşmesinde Sonraki İfa İmkânsızlığı" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1.GİRİŞ

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) borç ilişkilerini iki kısma ayırarak hüküm altına almıştır. Bu kapsamda, ilk kısımda borç ilişkilerine ait genel esaslardan bahsedilmiş; takip eden ikinci kısımda ise birtakım özel borç ilişkilerine ait ilke ve esaslar düzenleme konusu yapılmıştır. Burada olduğu gibi bir yasal düzenlemede adı zikredilerek tarifi yapılan ve nitelikleri belirlenen sözleşmeler isimli sözleşme olarak adlandırılır.

Öte yandan, özel borç ilişkileri çeşitli yönler esas alınarak bazı ayrımlara tabi tutulur. Bu ayrımlardan biri de kurulan ilişkinin konusu gözetilerek onunla amaçlanan şey bakımından yapılır. Bu kapsamda, işgörme sözleşmeleri ile amaçlanan insani bir emek harcanarak bir işin görülmesidir. İşgörme amacı ile kurulan eser sözleşmesinde, yüklenicinin borcu bir eser meydana getirmek iken; işsahibi karşılığında bir bedel ödemeyi üstlenmektedir (TBK m.470). Özel borç ilişkileri açısından yapılan bir diğer ayrımda ise edim süresi dikkate alınmaktadır. Ani ve sürekli edimli sözleşme ayrımı bu bakımdan, çeşitli kriterler esas alınarak yapılır. Bu anlamda, eser sözleşmesinin edim süresi açısından hangi tür sözleşme grubu içerisine gireceği öğretide tartışmalı bir konudur.

Çalışma kapsamında öncelikle eser sözleşmesinin içinde yer aldığı sözleşme grubu saptanarak TBK sistematüğindeki yeri tespit edilmiş; ardından sözleşmenin tanımına değinilerek onu meydana getiren unsurlardan bahsedilmiştir. Ani ve sürekli edimli sözleşme tasnifine ayrılan diğer kısımda, bu ayrım için esas alınan ölçütlerden söz edilmiştir. Ardından, eser sözleşmesinin edim süresi bakımından hangi sözleşmeler içerisinde yer aldığı hususu, öğretide yer alan görüşlere de yer verilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. GENEL OLARAK ESER SÖZLEŞMESİ

2.1. Türk Borçlar Kanunu Sistematüğindeki Yeri

Hukukumuzda özel borç ilişkilerini düzenleyen çeşitli yasal düzenlemeler mevcuttur. Bu anlamda konuyu hüküm altına alan temel yasa 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'dur (Yavuz, Cilt 1, 2022:3; Eren, 2019:9). Belirtmekte yarar vardır ki, nitelik bakımından özel borç ilişkisi sayılan bazı sözleşmeler temel yasa yerine ilgili konuyu içeren düzenlemelerde hüküm altına alınmıştır (Eren, 2019:4). Zira, TBK temel yasa olmakla birlikte bünyesinde her çeşit sözleşmeyi ihtiva etmez (Eren, 2019:4). Diğer taraftan, temel yasa haricinde borç ilişkilerini konu alan diğer birçok kanuni düzenleme de mevcuttur. Bu düzenlemeler özel sözleşme türlerini hüküm altına almakta yahut TBK maddelerinde yer alan özel sözleşme tiplerine ait birtakım ilkelere yer vermektedir (Gümüş, 2022:1).

Kanun koyucu TBK hükümlerinde borç ilişkilerini iki bölüme ayırarak düzenlemiştir. "Genel Hükümler" başlıklı ilk kısım 1-206. maddeleri kapsarken "Özel Borç İlişkileri" başlıklı ikinci kısım 207-645. maddeleri içerir. Genel hükümlerin düzenlendiği ilk bölümde borç ilişkisinin kaynakları ve hükümleri, borçların ve borç ilişkilerinin sona ermesi ile zamanaşımı, borç ilişkilerinde özel durumlar ve son olarak borç ilişkilerinde taraf değişiklikleri hüküm altına alınmıştır (Eren, 2019:5 vd.). Bu kapsamda, ilk kısım borç münasebetinin söz konusu olduğu her durum için genel esasların yer aldığı bir bölümdür (Oğuzman ve Öz, 2020:31).

Genel hükümlerin ardında yer alan ikinci kısımda çeşitli sözleşme türleri hüküm altına alınmıştır. Özel borç ilişkilerinin tabi olduğu bu bölümde yalnızca sözleşme çeşitlerine yer verilmemiş; bununla birlikte, sözleşme ilişkisi niteliğinde olmayan fakat borç doğuran hususlar da düzenleme konusu yapılmıştır (Eren, 2019:7). Belirtmek gerekir ki, bu kısım tarafların bir araya gelip yapabileceği tüm sözleşme tiplerini içermez. Çünkü, bazı sözleşmeler ne TBK ne de başka herhangi bir yasada onlara mahsus düzenlemelere yer verilerek hüküm altına alınmıştır (Eren, 2020:945). Bu kategoride yer alan sözleşmeler "isimsiz sözleşme" olarak adlandırılır. Zira, herhangi bir yasal düzenlemede tanımı yapılarak özellikleri sayılan ve bir isimle anılan sözleşmeler isimli sözleşmelerdir (Eren, 2020:6). TBK

hükümlerinde düzenlenmiş bulunan isimli sözleşmeler, konuları dikkate alınarak onlardan beklenen amaçlar doğrultusunda bir sınıflandırılmaya tabi tutulur (Yavuz, Cilt 1, 2022:23). Bu kapsamda devir, kullandırma, işgörme, saklama, teminat, ortaklık borcu doğuran ve sonuçları talih ve tesadüfe bağlı sözleşmeler şeklinde yapılan bir ayırmadan bahsedilir (Eren, 2020:21 vd.; Yavuz, Cilt 1,2022:23 vd.).

Devir borcu doğuran sözleşmelerde bir hakkın kesin bir şekilde karşı tarafa devrinin taahhüdü söz konusudur (Aral ve Ayrancı, 2020:57; Akıntürk ve Ateş, 2020:225). Bu sözleşmeye örnek olarak satış ve trampa sözleşmeleri verilebilir. Kullandırma sözleşmelerinde ise bir şeyin üzerindeki kullanma ve faydalanma hakkı belli bir müddet için karşı tarafa devredilir (Akıntürk ve Ateş, 2020:225). Kira, tüketim ve kullandırma ödünçü sözleşmeleri bu kategoriye giren sözleşmelerdendir. Öte yandan, saklama borcu doğuran sözleşmelerde bir şeyin güvenli bir şekilde saklanması karşı tarafa taahhüt edilir (Eren, 2020:22). Saklama sözleşmesi ile ardiye sözleşmesi bu sözleşme türüne örnek verilebilir. Teminat sözleşmelerinin amacı, hâlihazırda var olan bir sözleşmenin konusu olan ana borcun ödenmesini güvence altına almaktır (Zevkliler ve Gökyayla, 2021:28). Kefalet ve rehin sözleşmeleri bu grup sözleşmeler arasına girmektedir. Öte yandan rehin sözleşmesinin, teminat sözleşmeleri kategorisi içerisinde yer almasına rağmen 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nda hüküm altına alındığını belirtmek gerekir (Eren, 2020:22). Ortaklık borcu doğuran sözleşmelerde birden çok kimse ortak bir hedef için emek ve sermayelerini bir araya toplar (Aral ve Ayrancı, 2020:58). Adi ortaklık sözleşmesi bu tip bir sözleşmedir. Borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu ediminin ifasının şans ve tesadüfe bağlı olduğu durumlarda sonuçları talih ve tesadüfe bağlı sözleşmeler söz konusu olur (Eren, 2020:22). Ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile ömür boyu gelir sözleşmeleri bu grup sözleşmeler arasına girer (Yavuz, Cilt 1, 2022:25; Eren, 2020:22).

Bu tasnif içerisinde yer alan işgörme borcu doğuran sözleşmelerde taraflardan birinin edimi beşeri bir emek unsuru içerir (Akıntürk ve Ateş, 2020:226; Aral ve Ayrancı, 2020:57). Daha açık bir ifade ile, işgörme sözleşmelerinde kararlaştırılan bir iş, bu işi yüklenen tarafça insani bir emek sarf edilerek ifa edilir (Zevkliler ve Gökyayla, 2021:28). Bu ifa, bir edim sonucunu ortaya koymak yahut bir edim fiilini üstlenmek şeklinde olabilir (Eren, 2020:22). Edim fiilinin üstlenildiği işgörme sözleşmelerine örnek olarak hizmet ve vekâlet sözleşmeleri verilebilir (Eren, 2020:22). Zira bu sözleşmelerde önemli olan husus, borçlunun sözleşme konusuna uygun olarak bir eylem ve harekette bulunmuş olmasıdır (Eren, 2020:22). Bu bakımdan hizmet sözleşmesinde işçi, belirli veya belirsiz bir süre içerisinde işveren için emek harcayarak hizmet ediminde bulunmayı üstlenir (Erdoğan, 1990:164; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:449). Elbette bu hizmet edimi neticesinde bir sonuç ortaya çıkması da mümkündür ancak gerekli değildir (Zevkliler ve Gökyayla, 2021:449). Vekâlet sözleşmesinde ise vekil, gerekli özeni göstererek vekâlet verenin işini görmekle yükümlüken; bu işgörme sırasında bir sonuç elde etmekle sorumlu tutulmamaktadır (Kurşat, 2009:147; Erdoğan, 1990:170; Aral ve Ayrancı, 2020:451). Oysaki işgörme sözleşmeleri içerisinde yer alan eser sözleşmesinde, zikredilen diğer iki sözleşmenin aksine bir sonuç elde etme borcu mevcuttur. Başka bir ifade ile eser sözleşmesi, bir edim sonucunun borçlanılması bakımından hizmet ve vekâlet sözleşmelerinden ayrılır (Kılıçoğlu, 2020:461; Özay, 2021:10; Gümüş, 2022:346).

2.2. Tanımı ve Unsurları

Eser sözleşmesi TBK'nın 470 ila 486. maddeleri arasında hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda, sözleşme taraflarını yüklenici ile işsahibi oluşturur; tarafların borçları ise bir eser meydana getirmek ve bedel ödemektir (TBK m.470). Bu anlamda, eser meydana getirme borcunu yüklenici üstlenirken; işsahibi karşılığında bir bedel ödemekle yükümlüdür (Eren, 2020:591). Eser sözleşmesi; eser meydana getirme, bedel ve taraflar arasında anlaşma unsurlarından oluşmaktadır (Eren, 2020:596 vd.; Aral ve Ayrancı, 2020:373 vd.; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:486 vd.).

Kanun koyucu 470. maddede eser sözleşmesinin tanımını yapmakla birlikte; “eser meydana getirme” kapsamına nelerin dahil edileceğini açıkça belirtmemiştir. Bu anlamda hem “eser” hem de “meydana getirme” kavramı ile anlaşılması gereken, öğretide yer alan görüşler vasıtasıyla ortaya konmuştur. Bu

kapsamda, eserin mahiyetine dair farklı görüşler öne sürülmektedir. Günümüzde az sayıda yazar tarafından öne sürülen bir görüşe göre, eser kavramının içine yalnızca maddi niteliğe sahip olan sonuçlar girmelidir (Hatemi vd., 1992:353). Dolayısıyla gayrimaddi özellikte olan işgörme sonuçları eser olarak nitelendirilemez. Öte yandan aksi yöndeki görüş, eserde yalnızca maddi niteliğin aranmaması gerektiğini; bir emek ürünü olmakla birlikte objektif olarak tespit edilebilen ve bir bütünlük oluşturan sonuçların da eser olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Olgaç, 1977:2; Paket, 2020:36; Başer, 2022:22; Ergezen, 2007:33; Akbulut, 2020:88; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:488; Eren, 2020:599; Kılıçoğlu, 2020:456). Gerçekten de eser kavramını yalnızca maddi özellikteki sonuçlara özgülemek sözleşmenin amaç ve ruhuna uygun düşmemektedir. Zira eser sözleşmesinde önem arz eden husus, tarafların anlaşmasına uygun olan sonucun emek harcanarak elde edilmesidir. O hâlde, bu emek sonucunun sadece somut ve cismani olarak algılanan şeylere hasredilmesi, sözleşme ile elde edilmek istenen netice için elverişli değildir.

Eser sözleşmesinin de bir türü olduğu işgörme sözleşmelerinde taraflardan biri bir yapma edimini üstlenmektedir (Kılıçoğlu, 2020:389). Bu anlamda, eser sözleşmesinde yüklenicinin yapma borcunu bir meydana getirme eylemi oluşturur. O hâlde, yüklenici üstlenmiş olduğu meydana getirme borcunu yalnızca yeni bir sonuç ortaya çıkarmakla mı yoksa hâlihazırda var olan bir şeyi öncekinden farklı bir hâlde getirmekle mi yerine getirecektir? Bu konuda öğretilerdeki genel eğilim, kavramın dar biçimde yorumlanarak yalnızca yeni bir eser meydana getirilmesini şart koşmak yerine; var olan bir şeyin değiştirilmesi, onarılması yahut ortadan kaldırılmasının da meydana getirme sayıldığını kabul etmektir (Altaş, 2002:45; Gümüş, 2022:348; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:492; Kılıçoğlu, 2020:459; Eren, 2020:602).

İşgörme sözleşmelerinde taraflardan birinin yapma edimini üstlendiğini yukarıda belirtmiştik. Bu kapsamda, yapma edimini işi gören taraf yerine getirirken karşı tarafın edimi bir verme edimidir (Kılıçoğlu, 2020:389). Bu durumun eser sözleşmesindeki görünümü, yüklenicinin eser meydana getirmesi karşılığında iş sahibinin bedel ödemesidir. Bu anlamda, sözleşmenin kurulması için bedel taahhüdünde bulunulması zorunlu olmasına karşın; bedelin kesin olarak kararlaştırılmamış olmasının sözleşmenin geçerliliğine bir etkisi yoktur (Zevkliler ve Gökyayla, 2021:494). Diğer taraftan, bir bedel karşılığı olmadan eser meydana getirilmesi durumunda meydana gelen sözleşmenin adlandırılması noktasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Zira bedelsiz olarak meydana getirilen eserin mevcut olduğu bir durumda zaten eser sözleşmesinden bahsedilemeyecektir (Baygın, 1999:14; Büyükay, 2019:38; Özdemir, 2018:17; Bayramoğlu, 2020:30; Kurşat, 2009:154; Eren, 2020:603; Aral ve Ayrancı, 2020:378; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:496; Akıntürk ve Ateş, 2020:306; Altaş, 2002:49). Meydana gelen sözleşmenin nitelendirilmesi noktasında yer alan görüşler ise vekâlet sözleşmesi ve eser sözleşmesi benzeri isimsiz sözleşme görüşü etrafında toplanmaktadır. Bu kapsamda bir görüş, bedel taahhüdü olmaksızın yapılan sözleşmenin, eser sözleşmesi benzeri isimsiz bir sözleşme niteliğinde olduğunu öne sürmektedir (Tandoğan, 1987:24; Aral ve Ayrancı, 2020:378; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:496). Aksi yönde olan görüş bakımından ise bu durumda ortada bir vekâlet sözleşmesi mevcuttur (Tunçomağ, 1977:956; Dayınlarlı, 2008:15; Öz, 2021:118; Erdoğan, 1990:136; Akıntürk ve Ateş, 2020:306). Ne var ki, kanun koyucunun düzenleme konusu yapmadığı işgörme sözleşmelerinin “niteliklerine uygun düştükleri ölçüde” vekâlet sözleşmesi hükümlerine tabi olacağı TBK m. 502/2’de açıkça belirtilmiştir. Bu anlamda bedel taahhüdü olmaksızın yapılan sözleşmenin yapısı, vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanması için elverişli olmayacaktır. Dolayısıyla, ortada eser sözleşmesi benzeri bir isimsiz sözleşme olduğunun benimsenmesi yerindedir. Zira böylelikle, meydana gelen sözleşmeye onun yapısına en uygun olan sözleşme hükümlerinin kıyasen uygulanmasına olanak sağlamak mümkün olacaktır.

Eser sözleşmesi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile kurulur; bu kapsamda kural olarak herhangi bir şekil şartı aranmamaktadır (Büyükay, 2019:59; Aral ve Ayrancı, 2020:379; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:497). Öte yandan, kanun koyucunun şekil şartı aradığı hâlleri kapsayan eser sözleşmelerinin resmi şekilde yapılması gerekir. Bu kapsamda yüklenicinin üstlenmiş olduğu

borç, bir taşınmazın mülkiyetini geçirmeyi ihtiva ediyorsa resmi şekil şartının yerine getirilmesi gerekir (Büyükcay, 2019:61; Aral ve Ayrancı, 2020:379; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:498). Bununla birlikte, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu ile 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde kurulan eser sözleşmelerinde de anılan kanunlarda öngörülen şekil şartları yerine getirilmek zorundadır (Aral ve Ayrancı, 2020:379-380; Gümüş, 2022:351; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:498).

3. ANİ VE SÜREKLİ EDİMLİ SÖZLEŞME AYRIMI VE ESER SÖZLEŞMESİ BAKIMINDAN TESPİTİ

3.1. Genel Olarak

Özel borç ilişkilerinin çeşitli yönler göz önüne alınarak tasnif edildiğini yukarıda belirtmiştik. Bu tasniflerden bir tanesi de borç ilişkisinin unsurlarından biri olan “edim” yönünden yapılmaktadır. Edim, borçlunun alacaklı yararına yerine getirmekle yükümlü olduğu davranışları ifade eder (Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:33; Antalya, 2019:97; Eren, 2019:99). Edimler genel olarak konuları, bölünmeleri, doğurdıkları sonuçların türü ve süreleri bakımından tasnif edilmektedir (Eren, 2019:105 vd.; Oğuzman ve Öz, 2020:7 vd.). Ani ve sürekli edimli sözleşme ayrımında ise edimlerin süreleri dikkate alınarak yapılan bir tasniften bahsedilir (Eren, 2019:111). Bu kapsamda edim süresi bakımından yapılan ayırım, bir görüş bakımından ani, sürekli ve dönemli edim şeklinde üç ayrı başlıkta değerlendirilmekte; dönemli edimin, ani ve sürekli edim arasında bir konumda yer aldığı savunulmaktadır (Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:38 Antalya, 2019:105). Öte yandan diğer bir görüş bakımından, ani ve sürekli edim şeklinde ikili bir başlıkta inceleme yapılmaktadır (Akıntürk ve Ateş, 2020:11-12; Çetiner vd., 2021:35).

Ani ve sürekli edimli sözleşme kavramlarını açıklamadan önce bu ayırım için esas alınacak edimin tespit edilmesi önem taşımaktadır. Bu anlamda belirleyici olan unsur asli edim olacaktır. Daha açık bir ifade ile, ani ve sürekli edimli sözleşme ayrımında süresi bakımından tasnif edilecek olan, sözleşmenin asli edimidir (Seliçi, 1977:5; Doğan, 2014:392; Taşkın, 2018:434; Antalya, 2019:103; Çetiner vd., 2021:34; Eren, 2020:17). Öte yandan öğretilerde yer alan bir görüşün, ani ve sürekli edim ayrımında asli edimi esas almak yerine; sözleşmede yer alan edimlerden hiç olmazsa birinin veya taraflardan en az birinin ediminin süreklilik arz etmesini dikkate aldığını belirtmek gerekir (Tercier vd., 2016:84). Asli edim, bir borç ilişkisine türünü ve tipik özelliğini veren edimdir (Serozan, 2022:14; Eren, 2019:32; Antalya, 2019:61). Yan edim ise sözleşmenin asli edimi ile elde edilmek istenen yarara ulaşmaya katkıda bulunur (Antalya, 2019:62; Taşkın, 2018:433). Bu anlamda yan edim yükümlülüklerinin ani yahut sürekli nitelikte olması, edim süresi bakımından yapılan ayırım için bir önem arz etmez (Seliçi, 1977:6; Taşkın, 2018:434). Örneğin kira sözleşmesinde, kiraya veren tarafın kiralanan konutun kullanılmasını kiracıya bırakması asli edim niteliğini taşır. Şayet taraflar kiraya verenin asli ediminin yanında, kiralanan konutun bahçesini temizleme şeklinde bir yan edim yükümlülüğü öngörürlerse; süresi bakımından tasnif edilecek olan yine asli edim olacaktır (Öz, 2021:25).

Ani ve sürekli edim tasnifi için önem arz eden bir diğer husus, ayırma esas alınacak kriter açısından ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda, ayırım yapılırken borçlunun faaliyeti mi yoksa alacaklının borçlunun edimi ile elde edeceği yarar mı dikkate alınacaktır? Öğretilerde baskın olan görüş bakımından, ayırım yapılırken alacaklının borçlunun edimini ifası ile sağlayacağı yararın hangi süre içinde gerçekleştiği gözetilmelidir (Antalya, 2019:104; Seliçi, 1977:7; Doğan, 2014:391; Oğuzman ve Öz, 2020:12; Taşkın, 2018:435; Öz, 2021:24). Aksi yöndeki görüş ise borçlunun ifa için gerçekleştirdiği hazırlık faaliyetlerinin sürekliliğinin dikkate alınması gerektiğini öne sürmektedir (Serozan, 2007:166). Ne var ki, sözleşme kurulduğunda borçlunun üstlenmiş olduğu edimi için giriştiği hazırlık sürecinin akıbeti henüz belli değildir. Daha açık bir ifade ile, hazırlık faaliyetleri sonucunda tarafların anlaştıkları yönde bir edimin ifasının mevcut olmama ihtimali de bulunmaktadır. Bu nedenle, hazırlık sürecinin ayırma esas olarak alınması elverişli değildir. Dolayısıyla bu süreçte yürütülen faaliyetlerin ani yahut sürekli nitelikte olmasının, sözleşmenin edim süresi bakımından nitelendirilmesinde dikkate alınmaması yerinde olacaktır.

3.2. Ani Edimli Sözleşme

Bir sözleşmenin asli ediminin ifası, zamansal olarak bir ölçüte giremeyecek kadar kısa bir an içinde meydana geliyorsa ortada ani edimli bir sözleşme mevcuttur (Öz, 2021:23-24). Başka bir deyişle, ani edimli sözleşmelerde zamana yayılarak yapılan bir ifadan bahsedilmez (Eren, 2020:16). Bunun sonucunda, alacaklının ifa ile elde ettiği yarar zamana yayılmış bir biçimde değil; anlık olarak gerçekleşir. Belirtmek gerekir ki, bazı sözleşmelerde borçlunun ifada bulunabilmesi için birtakım hazırlık faaliyetlerinin yerine getirilmesi gerekir. Bu anlamda, alacaklı ifa ile bir anda yarar elde ediyorsa yine ani edimli bir sözleşme mevcut olacaktır; borçlunun bu ifa için bir süre hazırlık faaliyetinde bulunmuş olması ile sürekli edimli sözleşme meydana gelmez (Öz, 2021:24).

Örneğin, satış sözleşmesi kuşkusuz ani edimli bir sözleşmedir. Sözleşmenin asli edimi satılan malın mülkiyetini devir amacıyla karşı tarafa teslim etmektir. Satıcının teslim işlemini bir anda yerine getirmesiyle alıcının ifa ile elde ettiği yarar bir an içinde gerçekleşir. Öte yandan, satıcının alıcıya ifada bulunmak için malın hazırlanması yahut bir yerden bir yere taşınması gibi zamana yayılan bir hazırlık sürecinde bulunması hâlinde de ani edimli bir sözleşme mevcut olacaktır (Öz, 2021:24). Zira, her ne kadar süreye yayılmış bir hazırlık aşaması söz konusu olsa da alacaklının ifa ile elde ettiği yarar malın teslimi ile bir anda gerçekleşmektedir. Diğer yandan satıcı, asli edimi olan teslim ile birlikte; satın alınan malın kararlaştırılan bölgede yeniden satılmaması şeklinde bir yan edim de üstlenmiş olabilir (Örnek için bkz.: Seliçi, 1977:6). Bu durumda üstlenilmiş olan yan edim, sürekli edimli bir sözleşmenin mevcudiyetine yol açmaz. Zira, yan edim yükümlülükleri ani ve sürekli edim bakımından yapılan ayırmda dikkate alınmaz.

3.3. Sürekli Edimli Sözleşme

Sürekli edimli sözleşmelerde zaman içinde devamlılık gösteren bir ifa etme durumu bulunmaktadır (Seliçi, 1977:11). Bu bakımdan borçlunun hareketi, sürekli ve aralıksız özelliindedir (Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:37; Oğuzman ve Öz, 2020:13). Başka bir ifade ile, sözleşmenin asli ediminin ifası zamana yayılmış hâlde olduğundan; alacaklı ifa ile sağladığı yararı zamana yayılmış bir şekilde elde eder. Bu bakımdan, ifanın yayıldığı süre belirli olabileceği gibi belirsiz olması da mümkündür (Eren, 2019:226). Diğer yandan, ifanın zamana yayılmış olmasının yeni edimleri de beraberinde getirme ihtimali olduğundan; borçlunun sözleşme kapsamında mevcut bulunan tüm edimleri yerine getirmiş olması sözleşmesel ilişkiyi sona erdirmez (Ertaş, 2014:3096).

Belirtmek gerekir ki, yapmama edimleri genellikle sürekli niteliktedir (Seliçi, 1977:10; Oğuzman ve Öz, 2020:13). Ancak yapma edimlerinin de bu nitelikte olması mümkündür (Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:37). Örneğin, kira sözleşmesinde kiralanın kiracının kullanma davranışına katlanması bir yapmama edimidir ve sürekli nitelik taşır. Öte yandan, saklama sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan saklama borcu bir yapma edimi olmakla birlikte sürekli özelliindedir.

Belirtmekte fayda vardır ki, yapma edimini içeren sürekli edimli sözleşmelerde bir an bile durmaksızın devam eden nitelikte bir ifanın varlığı aranmaz (Seliçi, 1977:11; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:37). Örneğin hizmet sözleşmesinde işçi, işgörmeye edimini günde birkaç saat ifa edip geri kalan vakti serbest zaman olarak geçirse bile sürekli edimli sözleşme söz konusu olacaktır (Seliçi, 1977:11-12; Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:37). Zira, işçinin yapma edimini hiç ara vermeden ifa etmesi zorunlu değildir; sözleşmesel ilişki içerisinde günde birkaç saat işgörmesinin de devamlı biçimde zamana yayılmış olduğu kabul edilir (Kocayusufpaşaoğlu vd., 2017:37).

3.4. Eser Sözleşmesi Bakımından

Eser sözleşmesinin ani yahut sürekli edimli sözleşme bakımından yapılan ayırmdaki konumunu tespit etmeye çalışmadan önce, bu konuda öğretilerde yer alan görüşlere yer verilmesinde fayda vardır. Hemen belirtmek gerekir ki, bu konuda bir görüş birliğine varılamamıştır. Bir görüş, eser sözleşmesinin sürekli edimli sözleşme olduğunu öne sürmektedir (Serozan, 2007:166; Erman, 1979:10-11). Zira,

burada hukuki önem arz eden tek husus yüklenicinin bir sonuç elde etmesi değildir; eser meydana getirilirken yapılan hazırlık çalışmaları da dikkate alınmaya değerdir (Serozan, 2007:166). Başka bir deyişle, eserin meydana geldikten sonra teslim edilmesi kadar; bu teslimi mümkün kılan hazırlık faaliyetlerinin de göz önünde bulundurulması gerekir. Çünkü iş sahibinin bedel ödeme borcu yalnızca meydana gelen eserin karşılığı değildir; bu borç, hazırlık sürecinde yer alan eylemleri de kapsamaktadır (Erman, 1979:10; Serozan, 2007:166). Bu anlamda, eser meydana getirmek için yapılan eylemler süreklilik arz eder. Dolayısıyla sürekli edimli bir sözleşmenin mevcut olduğu kabul edilir.

Eser sözleşmesinin sürekli edimli sözleşme olduğunu öne süren görüşün aksine öğretilerde yer alan genel eğilim, burada ani edimli bir sözleşme olduğunu kabulüdür (Yakuppur, 2009:5; Yavuz, Cilt 2, 2022:1093; Buz, 2001:223; Seliçi, 1977:26; Çetiner vd., 2021:34; Eren, 2020:595; Kılıçoğlu, 2020:461; Gümüş, 2022:346; Aral ve Ayrancı, 2020:372; Başer, 2022:11). Diğer görüşün aksine, burada hazırlık faaliyetleri dikkate alınan bir husus değildir. Dolayısıyla hazırlık aşamasında bulunan eylemlerin uzun sürmesinin sürekli edimli bir sözleşmeye işaret olmadığı savunulur (Eren, 2020:595). Bu kapsamda, alacaklının ancak meydana gelen eserin teslimi ile yarar sağlayacağı kabul edilmektedir (Seliçi, 1977:26). Söz konusu teslim de kısa bir anda gerçekleşeceğinden ani edimli bir sözleşme mevcut olacaktır.

Aksi yönde olan iki görüşün haricinde, eser sözleşmesinin edim süresi bakımından karma nitelik taşıdığını öne süren bir görüş de öğretilerde mevcuttur (Kulaklı, 2021:40; Büyükay, 2019:47; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:505). Zira, eser sözleşmesi birtakım özellikler esas alındığında ani, birtakım özellikler esas alındığında sürekli edimli sözleşmelerin niteliklerine sahiptir (Kulaklı, 2021:40; Zevkliler ve Gökyayla, 2021:505). Bu anlamda, yüklenicinin hazırlık faaliyetleri açısından sürekli edimli sözleşme gündeme gelmekteyken; meydana gelen eserin iş sahibine bir anda teslim edilerek tatmin edilmesi ani edimli sözleşmeyi çağırır (Zevkliler ve Gökyayla, 2021:505; Kulaklı, 2021:40).

Eser sözleşmesinin ani yahut sürekli edimli sözleşme türlerinden hangisi olduğunu tespitinde öncelikle sözleşmenin asli ediminin tespiti önem taşımaktadır. Eser sözleşmesinde tarafların borçları bir eser meydana getirmek ve bedel ödemektir. Bu anlamda yüklenicinin üstlenmiş olduğu eser meydana getirme edimi, sözleşmeye türünü ve tipik özelliğini verdiği için asli edim niteliğini taşımaktadır. Dolayısıyla, edim süresi bakımından yapılacak olan ayırimda yüklenicinin eser meydana getirme edimi esas alınmalıdır.

Asli edimin tespitinden sonra, ayırma esas alınacak kriterin belirlenmesi gereklidir. Bu anlamda yüklenicinin hazırlık faaliyetleri dikkate alınır, eser meydana getirmek zamana yayılmış bir süreç gerektireceğinden sürekli edimli bir sözleşme söz konusu olacaktır. Öte yandan, yüklenicinin meydana getirdiği eseri iş sahibine bir anda teslim ederek ifada bulunması ile iş sahibinin bir anda yarar elde etmesi temel alınır; ani edimli bir sözleşmenin varlığı gündeme gelecektir.

Kanımızca, eser sözleşmesinin ani ve sürekli edimli sözleşme ayırımındaki konumu tespit edilirken; iş sahibinin ifa ile sağladığı yararı hangi sürede elde ettiğinin esas alınması yerindedir. Zira, eser sözleşmesinde önemli olan tarafların iradeleri doğrultusunda bir sonuç elde etmektir. Yüklenicinin yürüttüğü hazırlık süreci ise bu sonucu elde etmek için yerine getirilen faaliyetleri içerir. Bu anlamda, hazırlık faaliyetlerinin işin niteliğine göre uzun sürme ihtimali de vardır. Ne var ki, faaliyetlerin uzun sürmesi ile istenilen sonucun elde edilmesi arasında doğrudan bir bağlantı bulunmamaktadır. Kaldı ki bu faaliyetlerin tarafların iradelerine uygun bir sonuç ortaya çıkaracağı da belirsizdir. Dolayısıyla yüklenicinin hazırlık faaliyetleri ayırım için dikkate alınmaya değer değildir. Bu kapsamda, yüklenici meydana getirdiği eseri bir anda teslim ederek iş sahibinin bir anda yarar sağlayacağı bir ifada bulunur; bunun sonucunda ani edimli bir sözleşme meydana gelir.

SONUÇ

Eser sözleşmesi, özel borç ilişkileri için temel yasa niteliğinde olan 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun ikinci kısmında hüküm altına alınmıştır. Bu açıdan isimli sözleşmeler grubunda yer alır. Zira, kanun koyucu tarafından isimlendirilmiş ve tanımlı yapılarak ilke ve esasları düzenleme konusu

yapılmıştır. Kanun koyucu, hüküm altına aldığı özel borç ilişkilerini konularını dikkate almak suretiyle onlardan beklenen amaç doğrultusunda bir ayrıma tabi tutmuştur. İşgörme amacını taşıyan sözleşmeler bu bakımdan yapılan ayrımın bir parçasını oluşturmaktadır. Anılan sözleşme grubunda bir işin insani bir emek vasıtasıyla görülmesi amaçlanır. İşgörme borcu, bir edim fiilinin yerine getirilmesi yahut sonucunun üstlenilmesi ile ifa edilir. Bu bakımdan, eser sözleşmesi edim sonucunun üstlenildiği bir işgörme sözleşmesidir.

Eser sözleşmesinin taraflarını yüklenici ile işsahibi oluşturur. Sözleşmenin kurulması için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının olması yeterlidir. Taraflardan bir eser meydana getirmeyi üstlenen kişi yüklenici iken; işsahibi karşılık olarak bedel ödemekle yükümlüdür. Eser sözleşmesini oluşturan unsurlardan biri olan eser meydana getirme kavramının içeriği sözleşmeyi düzenleyen maddelerde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, kavramın sınırları öğretide yer alan görüşler aracılığıyla çizilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, eser kavramının içeriği hakkında karşıt görüşler bulunmaktayken; meydana getirme ile kastedilen şey hakkında genel bir kabul bulunmaktadır. Eser kavramının, emek unsurunu içinde barındırmakla birlikte; tespiti mümkün olan ve bir bütünlük taşıyan sonuçları kapsadığını öne süren görüş yerindedir. Eserin meydana getirilmesi ise yalnızca yeni bir sonucun elde edildiği anlamına gelmemektedir. Bu anlamda, hâlihazırda var olan bir şeyin eskisinden farklı bir hâle getirilmesi de meydana getirmenin kapsamı içine girer. Diğer taraftan, yüklenicinin meydana getirme ediminin mutlaka bir karşı edimi olmalıdır. Bedel karşılığının olmadığı durumlarda bir eser sözleşmesinden bahsedilemez. Bu durumda ortada eser sözleşmesi benzeri bir isimsiz sözleşme olduğunun benimsenmesi, meydana gelen sözleşmenin yapısına uygun düşecek hükümlerin kıyasen uygulanmasına olanak sağlayacağından yerinde olacaktır.

Özel borç ilişkileri birçok yönden çeşitli ayrımlara tabi tutulur. Bu anlamda ani ve sürekli edimli sözleşmeler, edim süresi esas alınarak yapılan ayrımında gündeme gelmektedir. Ayrım yapılırken temel alınacak ölçütler ise yerinde bir tespit yapmak için önem arz eder. Bu kapsamda süresi gözetilecek olan, sözleşme için asli nitelikte olan edimdir. Eser sözleşmesinin asli edimi, sözleşmeye türünü ve tipik özelliğini veren eser meydana getirme edimidir. Öte yandan, edim süresi yönünden tasnif yapılırken ifa için gereken hazırlık faaliyetleri yerine; alacaklının, borçlunun edimini ifa etmesi ile elde edeceği yararın hangi süre içinde gerçekleştiği dikkate alınmalıdır. Zira hazırlık faaliyetleri neticesinde tarafların iradelerine uygun bir sonucun ortaya çıkması bir kesinlik taşımamaktadır. O hâlde, belirsizliğin hâkim olduğu bir süreçte yer alan faaliyetler yerine; elde edilmiş bir sonucun alacaklıya teslim edilmesi ile ifada bulunulmasını dikkate almak yerinde olacaktır. Bu bakımdan, ani edimli sözleşmelerin asli edimi bir anda ifa edildiğinden, alacaklı bu ifadan bir anda yarar sağlar. Öte yandan, sürekli edimli sözleşmelerde asli edim süreye yayılarak ifa edilir; böylelikle alacaklı, ifa ile sağlayacağı yararı zamana yayılmış bir biçimde elde eder.

Eser sözleşmesinin edim süresi bakımından hangi grup sözleşmeler içinde yer aldığı öğretide tartışmalı olan konulardan bir tanesidir. Bir görüş, ortada sürekli edimli bir sözleşme olduğunu savunmaktadır. Zira, meydana getirilen eserin alacaklıya teslimi kadar, süreklilik arz eden hazırlık faaliyetlerinin de önem taşıdığı benimsenmektedir. Karşıt görüş bakımından ise eser sözleşmesi ani edimli bir sözleşmedir. Hazırlık aşamasının dikkate alınmadığı bu görüşte, alacaklının yararının meydana gelen eserin teslimi ile bir anda elde edildiği kabul edilir.

Eser sözleşmesini ani edimli sözleşme olarak benimseyen görüşün kabulü yerindedir. Zira burada dikkate alınması gereken, ortaya çıkmış bir sonucun alacaklıya teslimi ile sağlanan yararın hangi süre içerisinde elde edileceğidir. Hazırlık faaliyetleri ise sonuca ulaşma açısından barındırdığı belirsizlikler yönüyle dikkate alınmaya değer değildir. Bu anlamda, meydana gelen eserin teslimi zamana yayılmadan bir anda gerçekleştiğinden ifa bir anda yapılmış olur. Böylelikle, işsahibi ifa ile sağladığı yararı bir anda elde eder ve ani edimli bir sözleşme meydana gelir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, P. E., (2020), “Yüklenicinin Eser Meydana Getirme Borcu”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), ss.85-99.
- Akıntürk, T., Ateş, D., (2020), Beta Yayınları, İstanbul, 29. Baskı.
- Altaş, H., (2002), Eserin Teslimden Önce Telef Olması (BK. mad.368), Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Baskı.
- Antalya, O. G., (2019), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara, Genişletilmiş 2. Baskı.
- Aral, F., Ayrancı, H., (2020), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Yetkin Yayınları, Ankara, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 13. Baskı.
- Başer, S., (2022), Yüklenicinin Şahsen İfa Borcu ve Alt Yüklenicilik Sözleşmesi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Baygın, C., (1999), Türk Hukukuna Göre İstisna Sözleşmesinde Ücret ve Tabi olduğu Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul, 1. Baskı.
- Bayramoğlu, N. Ş., (2020), Eser Sözleşmesinde Yaklaşık Bedelin Aşılması (TBK m. 482), Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Baskı.
- Buz, V., (2001), “İş Sahibinin BK. m. 369’a Göre Eser Sözleşmesini Feshi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 21(2), 2001, ss.209-265.
- Büyükcay, Y., (2019), Eser Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 3. Baskı.
- Çetiner, B., Furrer, A., Müller-Chen, M., (2021), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Dayınlarlı, K., (2008), İstisna Akdinde Müteahhidin ve İş Sahibinin Temerrüdü, Hüküm ve Sonuçları, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara, 4. Baskı.
- Doğan, G., (2014), “Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü”, *Ankara Barosu Dergisi*, 72(4), ss.385-413.
- Erdoğan, İ., (1990), “İstisna Sözleşmesi ve Bazı İşgörme Sözleşmeleri ile Karşılaştırılması”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), ss.135-172.
- Eren, F., (2019), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 24. Baskı.
- Eren, F., (2020), Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 8. Baskı.
- Ergezen, M., (2007), İstisna Sözleşmesinde Tarafların Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkı, Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Baskı.
- Erman, H., (1979), İstisna Sözleşmesinde Beklenilmeyen Haller (BK. 365/2), İstanbul, 1. Baskı.
- Ertaş, Ş., (2014), “Sürekli Borç İlişkilerinde (Dauerschuldverhaeltnisse) Zamanaşımı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(Özel Sayı), ss.3093-3104.
- Gümüş, M. A., (2022), Borçlar Hukuku Özel Hükümler Kısa Ders Kitabı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 6. Baskı.
- Hatemi, H., Serozan, R., ARPACI, A., (1992), Borçlar Hukuku Özel Bölüm, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1. Baskı.
- Kılıçoğlu, A. M., (2020), Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Turhan Kitabevi, Ankara, 2. Baskı.
- Kocayusufpaşaoğlu, N., Hatemi, H., Serozan, R., Arpacı, A., (2017), Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Cilt 1, Filiz Kitabevi, İstanbul, 7. Baskı.

- Kulaklı, E., (2021), Eser Sözleşmesinde İfa İmkansızlığı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Kurşat, Z., (2009), “Eser ve Vekâlet Sözleşmelerinin Nitelendirilmesi Sorunu ve Nitelendirmenin Hükümü”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 67(1-2), ss.143-166.
- Oğuzman, M. K., Öz, M. T., (2020), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 18. Baskı.
- Olgaç, S., (1977), İstisna Akdi, Olgaç Matbaası, Ankara, 1. Baskı.
- Öz, M. T., (2021), İş Sahibinin Eser Sözleşmesinden Dönmesi, Bayındırlık İşleri Şartnamesinin İlgili Hükümleri ile Birlikte, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2. Tıpkıbası.
- Özay, O. L., (2021), Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Alacaklı Sıfatıyla Temerrüdü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Özdemir, H., (2018), Eser Sözleşmesinde İş Sahibinin Ücret Ödeme Borcu, Aristo Yayınevi, İstanbul, 1. Baskı.
- Paket, S., (2020), Eser Sözleşmesinin İfasında Kabul, Yetkin Yayınları, Ankara, 1. Baskı.
- Seliçi, Ö., (1977), Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1. Baskı.
- Serozan, R., (2007), Sözleşmeden Dönme, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı.
- Serozan, R., (2022), Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Gözden Geçirilmiş 8. Baskı.
- Tercier, P., Pichonnaz, P., Develioğlu, H. M., (2016), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Tandoğan, H., (1987), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Cilt 2, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 3. Baskı.
- Taşkın, Z. D., (2018), “İfasına Başlanmış Sürekli Edimli Sözleşmelerde Borçlu Temerrüdü ve Sonuçları”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(2), ss.429- 482.
- Tunçomağ, K., (1977), Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Akdin Muhtelif Nev’ileri), Cilt 2, Sermet Matbaası, İstanbul, Üzerinde Çalışılmış 3. Baskı.
- Yakuppur, S., (2009), Borçlar Kanunu’na Göre Eser Sözleşmesinde Müteahhidin Eseri Teslim Borcu ve Teslim Borcuna Aykırılıkları, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı.
- Yavuz, C., (2022), Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt 1-2, Beta Yayınları, Ankara, 11. Baskı).
- Zevkliler, A., Gökyayla, K. E., (2021), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 21. Baskı.